

درس خارج فقه استاد حمید درایتی

جلسه پنجاه و نهم، ۳۰ آذر ۱۴۰۰

موضوع: کتاب الشركة/ شرکت تعاونی / آثار شرط صحیح

◦ مبیع شخصی باشد:

- عده ای معتقدند شرط مطلقاً متمکن از مطالبه ی ارش نمی باشد.
- عده ای معتقدند شرط مطلقاً متمکن از مطالبه ی ارش می باشد.
- عده ای معتقدند اگر مورد عقد متساوی الأجزاء در قیمت باشد، شرط متمکن از مطالبه ی ارش نمی باشد اما اگر مختلف الأجزاء در قیمت باشد، متمکن از مطالبه ی ارش می باشد.

مرحوم آیت الله خوئی می فرمایند برای تبیین حکم باید مسأله را در دو مقام مورد بررسی قرار داد:

• مقام ثبوت — بیع مشروط به کمیّت معین به سه صورت قابل تصور است و گویا نزاع فقهاء در اثبات ارش یا انکار آن، لفظی و ناظر بر صورت واحد نمی باشد[1]:

◦ اصل إنشاء و بیع معلق بر کمیّت معین باشد (اشتریت هذا القماش مشروط بأن يكون عشرة أذرع و لو كان أنقص لا اشتریته) — در این صورت إنشاء معلق و اصل بیع باطل خواهد بود و با توجه به بطلان عقد نوبت به مطالبه ی ارش نمی رسد.

◦ اصل إنشاء و بیع منجز لکن ثمن معلق بر کمیّت معین باشد (اشتریت هذا القماش علی کلّ تقدير إلا أن يكون ثمنه عشرة الدراهم إذا كان عشرة أذرع) — در این صورت حقیقتاً دو شرط وجود دارد (تعليق إلزام به مُنشأ بر کمیّت معین و تعلیق ثمن معین بر کمیّت معین) و همچنین از تعلیق ثمن بر کمیّت معین، توزیع قیمت بر أجزاء مبیع (کل ذراع من القماش بدرهم) استظهار می شود و لذا در فرض نقصان، هم حق فسخ برای شرط وجود خواهد داشت و هم حق امضاء عقد و مطالبه ی ارش و نقصان. باید توجه داشت که بر حسب شخصی بودن مبیع و حقّ خيار فسخ داشتن مشتری در فرض تخلف و توزیع قیمت در فرض امضاء (شناور بودن ثمن)، خطر و غرر در چنین معامله ای رخ نخواهد داد تا جهالت مشتری به کمیّت عین خارجی، منجر به غرر و مانع از صحت عقد باشد همچنان که لزوم علم تفصیلی

مشتري به كميت در خصوص مكيل و موزون (تبادل مكيل و موزون با مكيل و موزون) نيز بر اساس نص و دليل شرعي خاص مي باشد نه مستلزم غرر بودن جهالت.

◦ اصل إنشاء و ثمن منجز لكن التزام به منشأ معلق بر كميت معين باشد (اشتریت هذا القماش على كل تقدير بثمن المعين إلا إذا لم يكن عشرة أذرع كان لي الخيار في الفسخ) — در اين صورت إنشاء منجز و التزام مشتري بر منشأ معلق است كه حقيقت آن جعل خيار فسخ مي باشد و لذا در فرض نقصان مشتري متمكن از فسخ عقد مي باشد و حق مطالبه ي ارش در فرض امضاء عقد را نخواهد داشت و موجب تبدل عقد مي شود. لازم به ذكر است همچنان كه در صورت قبل گفته شد با توجه به وجود خيار فسخ، جهالت به كميت عين خارجي موجب غرر در چنين معامله اي و مانع از صحت آن نمي باشد.

---

[1] مصباح الفقاهة، الخوئي، السيد أبو القاسم، ج 7، ص 384.